

Scanner middelengebruik jongeren Ameland

Huidige situatie en richtingen voor preventie

Mei 2022
Aukje Sannen
Eefje Vercoulen

Colofon

Projectuitvoering

Aukje Sannen

Eefje Vercoulen

Projectrapportage

Aukje Sannen

Eefje Vercoulen

Advies

Jeroen de Greeff

Trimbos-instituut

Da Costakade 45

Postbus 725

3500 AS Utrecht

T: 030-297 11 00

F: 030-297 11 11

© mei 2022 Trimbos-instituut, Utrecht. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Inleiding	5
1. De opzet van het onderzoek	6
1.1 Over de Scanner	6
1.2 Onderzoeksvragen.....	6
1.3 Onderzoeksinstrumenten.....	6
2. Hoe staat het met middelengebruik en -preventie op Ameland	8
2.1 Deskresearch	8
2.2 Interviews	10
2.3 Focusgroepen	15
3. Samenvatting en conclusies	21
1. Hoe staat het met het alcohol- en drugsgebruik onder 16-18-jarigen op Ameland.	21
2. Welke preventieve aanpakken worden er ingezet op Ameland	22
3. Kansen, belemmeringen en draagvlak om middelengebruik te voorkomen en verminderen.	23
4. Aanbevelingen.....	25
5. Bijlagen	28
Bijlage 1: Topiclijst interviews	28
Bijlage 2: Topiclijst focusgroep jongeren	31
Bijlage 3: Topiclijst focusgroep ouders.....	34

Inleiding

In het voorjaar van 2020 is op Ameland de Startnotitie Amelander Aanpak Middelengebruik onder Jongeren vastgesteld door het college. De gemeente Ameland heeft het Trimbos-instituut in 2021 gevraagd om de stand van zaken rondom middelengebruik op Ameland in kaart te brengen middels de Scanner Alcohol en Drugs, een methodiek voor kwalitatief onderzoek. Er is bij de gemeente behoefte aan een gezicht achter de cijfers. De GGD-cijfers laten zien dat er op Ameland géén harddrugs worden gebruikt door jongeren maar dat alcoholgebruik onder de 18 jaar een grote rol speelt. Aan de hand van de resultaten van de Scanner kan de gemeente een nieuwe impuls geven aan de uitvoering van de Startnotitie Amelander Aanpak Middelengebruik onder Jongeren en kan de gemeente vervolgstappen zetten om te werken aan middelenpreventie.

In deze rapportage leest u over de opzet van het onderzoek (hoofdstuk 1), en de resultaten (hoofdstuk 2). Het rapport sluit af met een samenvatting en conclusies (hoofdstuk 3) en aanbevelingen (hoofdstuk 4).

1. De opzet van het onderzoek

1.1 Over de Scanner

De Scanner is een beproefde onderzoeksmethodiek om op een kwalitatieve manier de lokale situatie rondom middelengebruik en oplossingsrichtingen in kaart te brengen. Het instrument is gebaseerd op de wetenschappelijk onderbouwde Rapid Assessment and Respons methode van de Wereldgezondheidsorganisatie.

In de Scanner voor de gemeente Ameland is gebruik gemaakt van documentonderzoek, interviews met stakeholders en focusgroepen met 1) ouders van 16 tot 18-jarigen en 2) jongeren tussen de 14 en 18 jaar.

1.2 Onderzoeksvragen

Bij het uitvoeren van de scanner staan de volgende vragen centraal:

1. Hoe staat het met het alcohol en drugsgebruik onder 16-18-jarigen op Ameland.
2. Welke preventieve aanpakken worden er ingezet op Ameland.
3. Kansen, belemmeringen en draagvlak om middelengebruik te voorkomen en verminderen.

1.3 Onderzoeksinstrumenten

Deskresearch

Voor de deskresearch stelde de gemeente beleidsdocumenten en onderzoeksrapporten beschikbaar. Deskresearch is bedoeld om de beschikbare data over het middelengebruik en reeds bestaande beleidsplannen in kaart te brengen (onderzoeksvraag 1 en 2). Dit geeft een eerste beeld van de huidige situatie rondom het middelengebruik. Daarnaast geeft het inzicht in welke vragen er in de interviews met stakeholders en focusgroepen met jongeren en ouders kunnen worden gesteld.

De volgende documenten zijn door de gemeente Ameland beschikbaar gesteld:

- Startnotitie Ameland Aanpak Middelengebruik onder jongeren.
- GGD Fryslân-cijfers middelengebruik Ameland, de Friese Wadden en Fryslân 2016, 2020.
- Nota en Uitvoeringsprogramma Integraal Jeugdbeleid 2017-2020.
- Nota Gezondheidsbeleid Friese Waddeneilanden 2018 – 2021 met uitvoeringprogramma Ameland en concept 2022-2025.
- Preventie- en Handhavingsplan alcohol De Friese Waddeneilanden 2018-2021 en concept 2022-2025 incl. bijlagen.
- Evaluatierapport Platform Nuchtere Fries 2018-2021.
- Hotspot nalevingsonderzoek Fryslân 2019.

Interviews met stakeholders

Het doel van de interviews is om in kaart te brengen welke kennis stakeholders hebben over het middelengebruik, welke aanpakken zij kennen op Ameland en welke oplossingsrichtingen volgens hen zinvol zijn (onderzoeksvraag 1 t/m 3).

Voor de interviews is een topiclijst ontwikkeld (zie bijlage 1) op basis van de onderzoeksvragen en het documentenonderzoek. In onderstaande tabel zijn de partijen opgenomen die zijn geïnterviewd. Op 1 en 2 maart 2022 zijn er zeven interviews van gemiddeld een uur afgenomen. Op 23 maart en 11 april 2022 vonden een achtste en negende interview plaats. Voorafgaand aan de interviews is toestemming

voor opname verleend. De onderzoekers hebben de gesprekken ter plekke opgetekend en waar nodig aangevuld op basis van de audio-opnamen.

Gesprek 1	Medewerker Juridische Zaken gemeente Ameland (o.a. betrokken bij Preventie- en Handavingsplan Alcohol)
Gesprek 2	Docent Lichamelijke Opvoeding/zorgcoördinator Burgemeester Waldaschool
Gesprek 3	Interimleidinggevende Stichting Sociaal Cultureel Werk Ameland Ook lid van Stuurgroep Jeugdbeleid Ameland
Gesprek 4	Voorzitter Dorpshuis/Kinderopvang 't Wantij en ex-wethouder Sociaal Domein Ameland Ook lid van Stuurgroep Jeugdbeleid Ameland
Gesprek 5 (twee gesprekspartners)	Buurtsportcoach
Gesprek 6	Medewerker Gebiedsteam Ameland ((school)maatschappelijk werker/jeugdzorgmedewerker)
Gesprek 7	Wijkagent Ameland, Politie Fryslân
Gesprek 8	Horecaondernemer, voorzitter KHN Ameland
Gesprek 9	Verslavingskunde Noord-Nederland

Tabel 1. Interviewpartners

Focusgroepen jongeren en ouders

Het doel van de focusgroepen is om het beeld met betrekking tot middelengebruik dat uit het documentenonderzoek en de interviews naar voren komt, te toetsen bij jongeren en ouders en in kaart te brengen welke oplossingsrichtingen volgens hen zinvol zijn (onderzoeksvraag 1 en 3).

De topiclijst (zie bijlagen 2 en 3) is gevormd op basis van de onderzoeksvragen en de interviews met professionals. Op 21 maart 2022 werden op het gemeentehuis de twee focusgroepen georganiseerd, elk duurde twee uur. De werving is door de gemeente verzorgd. De eerste focusgroep vond plaats met acht jongeren (één 14-jarige, vijf 16- en twee 17-jarigen). De tweede focusgroep vond plaats met zeven ouders die kinderen hebben tussen de 6 en 18 jaar. De onderzoekers hebben de gesprekken ter plekke opgetekend en waar nodig aangevuld op basis van de audio-opnamen. Alle gesprekspartners (en in het geval van de 14-jarige de moeder) gaven de onderzoekers toestemming de informatie uit de gesprekken te gebruiken voor de rapportage.

2. Hoe staat het met middelengebruik en -preventie op Ameland

2.1 Deskresearch

Uit het documenten onderzoek valt het volgende op te maken:

- In 2016 en 2019 voerde de GGD Fryslân de jeugdgezondheidsmonitor uit onder jongeren tussen de 12 en 18 jaar. In 2016 en 2019 rapporteerde 45% van hen ooit alcohol gedronken te hebben. In de afgelopen vier weken dronk in 2016 en 2019 respectievelijk 35 en 38% van de 12-18-jarigen. In 2019 dronk in de afgelopen vier weken 26% vijf of meer drankjes per gelegenheid en 22% was in de laatste vier weken dronken of aangeschoten. Deze percentages liggen hoger in vergelijking met 2016 (respectievelijk 16 en 13%). Op de Friese Waddeneilanden lag het percentage van binge drinken en dronkenschap zowel in 2016 als 2019 op het niveau van Ameland in 2019. Waar er op Ameland ten opzichte van 2016 in 2019 een grotere groep jongeren de afgelopen vier weken dronken is geweest of heeft gebinged, bleef dit aantal voor de Friese Waddeneilanden tussen 2016 en 2019 nagenoeg gelijk.

	Ameland		Friese Wadden	
	2016	2019	2016	2019
Ooit alcohol	45%	45%	46%	42%
Afgelopen 4 weken alcohol	35%	38%	40%	38%
Binge drinken laatste 4 weken	16%	26%	27%	27%
Ooit aangeschoten/dronken	27%	36%	37%	34%
Aangeschoten/dronken laatste 4 weken	13%	22%	17%	20%

- In 2020 voerde de GGD ook een gezondheidsmonitor uit onder personen van 18 jaar en ouder. Op Ameland zijn, zo laat dit onderzoek zien, niet méér zware drinkers¹ en overmatig drinkers² dan in de Friese gemeenten aan wal of het gemiddelde van de Friese Waddeneilanden.

	Ameland	Friese Wadden	Fryslân
Zware drinkers	9%	13%	9%
Overmatige drinkers	16%	25%	18%

- Met betrekking tot drugsgebruik gaf in de jeugdgezondheidsmonitor van 2019 0% van de 12-18-jarigen aan ooit cannabis te hebben gebruikt. Dit zijn significant minder jongeren dan in de Friese gemeenten aan wal (13%) en ook minder dan in 2016 waar 5% van de Amelandse jongeren aangaf ooit cannabis te hebben gebruikt.
In de beschikbare cijfers over 2019 staat geen informatie over recent gebruik van cannabis, harddrugs of lachgas door jongeren.
In de jeugdgezondheidsmonitor van 2016 gaf 0% van de jongeren aan recent (dat wil zeggen in de laatste vier weken) cannabis te hebben gebruikt. Ook harddrugs- en lachgasgebruik werd

¹ Een zware drinker drinkt minimaal 1 keer per week ten minste 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag (bron).

² Een overmatige drinker drinkt per week meer dan 14 glazen (vrouwen) of meer dan 21 glazen (mannen) (bron)

door 0% van de jongeren op Ameland gerapporteerd. Dit is opvallend gezien het feit dat er in 2016 op de Friese Waddeneilanden gemiddeld meer harddrugs werden gebruikt onder jongeren tussen de 12 en 18 jaar dan het gemiddelde in de Friese gemeenten aan wal (11% vs. 4%). In 2019 is er een verschuiving te zien en heeft op de Friese Waddeneilanden 3% ooit harddrugs gebruikt versus 7% in de Friese gemeenten aan wal.

	Ameland	Friese Wadden	Fryslân
2016			
Ooit cannabis	5%	16%	13%
Cannabis laatste 4 weken	0%	7%	5%
Ooit harddrugs	0%	11%	4%
Harddrugs laatste 4 weken	0%	4%	1%
Ooit lachgas	0%	8%	3%
2019			
Ooit cannabis	0%	7%	13%
Ooit harddrugs	-	3%	7%

- In 2016 werd ook drugsgebruik onder 19-plussers op Ameland uitgevraagd. Van hen gaf 27% aan ooit cannabis te gebruiken, 4% deed dat in de afgelopen vier weken. Harddrugs werden door 6% ooit gebruikt en door 1% in de afgelopen vier weken.
- De Startnotitie Amelanders Aanpak Middelengebruik onder Jongeren spreekt van een 'eilandercultuur' op Ameland. Deze cultuur wordt gekenmerkt door 'geïsoleerdheid', toerisme dat veel evenementen en feesten met zich meebrengt, een hoge mate van acceptatie van alcoholgebruik bij jongeren en volwassenen (zowel door jongeren, hun ouders als overige volwassenen waaronder verstrekkers van alcohol) en de grote aanwezigheid van horeca (en daarmee beschikbaarheid van alcohol). Daarnaast zijn er veel groepsverbanden (verenigingen/groepsgevoel) en is de horeca een ontmoetingsplek voor velen. Ook hebben jongeren doordat ze jong bijbaantjes hebben (vaak in de horeca) al relatief veel geld omhanden. Tot slot wordt de politieke gevoeligheid van dit thema genoemd, waaronder de verschillende en soms tegenstrijdige belangen die spelen bij handhaving (economische belangen versus gezondheid en welzijn).
- Tussen 2014 en 2021 is er jaarlijks een alcoholcontrole uitgevoerd op Ameland. Hierbij werden door een extern bureau mysterieshoppers ingezet. In 2019, 2020 en 2021 was de naleving respectievelijk 82%, 88% en 74%. Dat is in contrast met het hotspot nalevingsonderzoek Fryslân uit 2019, waar de Friese Waddeneilanden geen deel van uitmaakten. Uit dit onderzoek bleek dat de naleving van de leeftijdsgrens gemiddeld 36,6% was, hoewel de percentages per gemeente uiteenliepen van 3,8 procent tot 90,0 procent.
- De politieregistraties met betrekking tot middelengebruik op Ameland over de afgelopen drie jaren laten vooral problemen zien met rijden onder invloed van alcohol en overlast door alcohol en drugs. Handel en productie komen in de politiecijfers nauwelijks voor:

	2019	2020	2021
Rijden onder invloed (uitsluitend alcohol)	7	7	9
Overlast i.v.m. alcohol/drugs	14	4	11
Aantreffen drugs (geen verdachte)	0	1	1
Vervaardigen softdrugs (lijst II)	0	1	0

Handel softdrugs (lijst II)	0	0	1
Bezit harddrugs	0	0	1

Absolute aantallen

- Er zijn op Ameland overlegstructuren en samenwerkingsverbanden die een rol kunnen spelen in middelenpreventie. Bestaande overlegstructuren zijn de Stuurgroep Jeugdbeleid en de OME werkgroep (Omgaan Met Elkaar). Samenwerkingsverbanden op Ameland zijn bijvoorbeeld het Gebiedsteam en het Zorg Advies Team Ameland. Nuchtere Fries is een provinciaal samenwerkingsproject. De gemeente Ameland gebruikt dit vooral als kennisplatform.
- Met betrekking tot preventie is uit de documenten te halen dat Ameland een JOGG³gemeente is en dat zij elementen uit De Rookvrije Generatie en NIX-18 inzet.
- Er zijn verschillende voornemens met betrekking tot middelenpreventie waarvan de uitvoeringsplannen niet exact uit de documenten te halen zijn. Het gaat hierbij om: sport (het sportakkoord), voorlichting, ondersteuning van ouders, signaleren van problematisch gebruik/gedrag, het benutten van de omgevingswet, veranderen van de houding bij jongeren ten opzichte van alcohol. Ook wordt in verschillende stukken de wens uitgesproken om werkbare elementen van het IJslandse preventiemodel in te zetten.
- In de Startnotitie Amelandse Aanpak Middelengebruik onder Jongeren stelt men voor de aanpak primair te richten op jongeren van 10 tot 14 jaar en secundair op hun ouders en verzorgers. Het doel van de aanpak is alcohol- en drugsgebruik onder jongeren te verminderen waarbij preventie centraal staat. Er worden diverse randvoorwaarden genoemd zoals samenwerking tussen bepaalde partijen, het aanstellen van een projectleider, continuïteit en daadkracht, en het verkrijgen van ambtelijk draagvlak. Specifiek worden de inzet van een jongerenwerker, het betrekken van de horeca en aandacht voor handhaving genoemd. Met het laten uitvoeren van de Scanner door het Trimbos-instituut geeft de gemeente invulling aan een van de activiteiten uit de notitie: het in kaart brengen van de stand van zaken rond preventie. De uitkomsten van de Scanner vormen mede de basis voor het vervolgtraject van de aanpak.

2.2 Interviews

Het middelengebruik op Ameland

Het thema middelengebruik is tijdens de interviews uitgesplitst in 'alcohol' en 'drugs'. In de beschrijving van de resultaten wordt deze opsplitsing aangehouden. Wanneer we het hebben over 'jongeren' gaat het over jongeren onder de 18 jaar.

Alcohol

Algemeen

- Er wordt veel gedronken op Ameland, zowel door jong als oud. Vanaf de 13-14 jaar krijgen jongeren alcohol aangeboden en begint het drinken; "Al vanaf 13 jaar krijgen ze het aangeboden; thuis, op de kermis, op partijen, ouders halen zelf kratten bier. Dat schijnt de norm te zijn", aldus een respondent.
- Het drinken onder de 18 jaar blijft niet bij 'één drankje'. Deze jongeren worden ook zichtbaar onder invloed gezien.

³ JOGG is een landelijke aanpak van gemeenten en lokale organisaties die zich richten op een gezonde leefstijl bij jongeren. Het doel van JOGG is een toename in het aantal kinderen met een gezonde leefstijl.

- Vanaf 16-18 jaar lijkt nagenoeg iedere jongere te drinken. Ook onder de 16 jaar is het beeld dat een groot deel drinkt.
- Jongeren drinken met name in de keten/schuren (voornamelijk onder de 18jaar), in de horeca (voornamelijk 16+), tijdens dorpsfeesten zoals de kermis en Sunneklaas (jong en oud), en als gast bij sportactiviteiten (volwassenen).
- Zowel onder jongeren als volwassenen is er een vrije norm met betrekking tot alcoholgebruik. De norm 'geen alcohol onder de 18 jaar' wordt niet gedeeld. Volwassen vinden het prima als jongeren drinken en werken het soms zelf in de hand door minderjarigen van alcohol te voorzien. Men lijkt hier erg te leunen op: zo hebben wij het ook altijd gedaan en met ons is het ook goed gekomen.

Gevolgen/problemen

- Gevolgen van alcoholgebruik door jongeren worden niet direct waargenomen. Overlast wordt niet echt ervaren en ook zijn er niet tot nauwelijks jongeren bekend waarbij alcoholgebruik voor problemen zorgt op gebied van school, werk of relaties. In het centrum van Nes is wel uitgaansoverlast.
- Op latere leeftijd (ver volwassen) lijken er wel problemen te ontstaan zoals verslaving en andere ziekten.

Oorzaken/bevorderende factoren van alcoholgebruik

- Volwassenen staan over het algemeen niet negatief tegenover alcoholgebruik bij jongeren (en minderjarigen). Er is een positieve norm ten opzichte van alcoholgebruik.
- Er worden geen (duidelijke) regels gesteld door ouders, mede omdat ze er de noodzaak niet van inzien, denken dat het niet zal helpen of hun kind niet de uitzondering willen laten zijn.
- Jongeren kunnen gemakkelijk aan alcohol komen via vrienden of zelfs volwassenen/ouders.
- Door de eilandercultuur, die maakt dat er een hechte gemeenschap is, ontstaat er sneller een (impliciete) groepsdruk.
- Veel jongeren werken vanaf hun 13^e, vaak in de horeca en komen hierdoor jong in aanraking met (de vrije norm die heerst rond) alcoholgebruik. Daarnaast hebben jongeren door hun bijbaan al op jonge leeftijd geld omhanden, geld dat ze ook aan alcohol kunnen uitgeven.
- In het hoogseizoen komen er veel toeristen naar Ameland en is er iedere avond wat te beleven. Dit maakt dat jongeren in die periode vaak op pad gaan en/of veel in de horeca aan het werk zijn: "Je bent al jong aan het werk, verdient als jongere veel, iedere week zijn er nieuwe vakantiegangers en stel dat je dan wat mist; iedere avond op stap. Dat begint rond de 15-16 jaar", aldus een respondent.

Drugs

Algemeen

- De meeste respondenten hebben geen heel duidelijk beeld van het drugsgebruik op Ameland en kennen vooral verhalen 'van horen zeggen'. De meerderheid heeft het idee dat er onder de 18 jaar niet wordt gebruikt. Er is één respondent die aangeeft dat gebruik vanaf 15-16 jaar zou beginnen. Het zou volgens hem met name gaan om cannabis.
- De respondenten geven aan dat er boven de 18 jaar wel wat groepen te identificeren zijn die gebruiken. Dit zijn met name personen die van vaste wal komen om in de horeca te werken en (tijdelijk) op Ameland wonen. Een respondent geeft aan dat er krapte op de arbeidsmarkt is waardoor werkgevers in de horeca minder kritisch zijn. Sommige ondernemingen staan bekend om het drugsgebruik wat ook weer nieuw personeel aantrekt dat zich daartoe aangetrokken voelt.

- Ook op de Ameland Academy (horecaopleiding) is er vermoeden van gebruik ("daar hebben we wel eens het idee dat er een lijntje is getrokken in de wc. Er liggen attributen die dan gevonden worden", aldus een respondent). Er is niets gezegd over de leeftijd van deze gebruikers.
- Een respondent geeft aan dat er in de zomer een groep van à 100 15-20-jarigen is die in het natuurgebied De Vleijen gebruikt.
- Een respondent weet te vertellen dat er een dealer in Ballum zat die softdrugs dealde aan 8 à 10 personen van 20+.
- De middelen worden met name in het uitgaansleven en in de horecahuizen gebruikt. Meerdere respondenten benoemen dat de keten en schuren overwegend drugsvrij zijn, met uitzondering van mogelijk cannabisgebruik maar ook dit leek maar bij één keet te spelen. Ook in het natuurgebied De Vleijen en op zomeravonden op het strand zou gebruik voorkomen maar de schattingen over aard en omvang lopen uiteen.
- Het beeld wordt geschilderd dat er een taboe ligt op drugsgebruik; Amelanders staan niet tolerant ten opzichte van drugsgebruik maar zijn ook niet open in het praten erover; "men hangt hier niet graag de vuile was buiten".
- Middelen waarover gesproken wordt zijn 'pillen' (vermoedelijk ecstasy) en cocaïne, maar ook designerdrugs, GHB, cannabis en ketamine worden door een respondent genoemd.
- De meeste respondenten geven aan dat er op het eiland her en der wat gedeald wordt. Een van de respondenten maakt zich zorgen en beschrijft ervaringen over dealers en panden in Nes waar gebruikt wordt en die voor overlast zorgen. Dit zou volgens de respondent meerdere malen bekend gemaakt zijn bij de politie en de gemeente.
- Via de haven komen de middelen op Ameland, zowel via de Wagenborg boot als via losse zeilboten. Personeel van Wagenborg weet dat het speelt maar is niet bevoegd hier iets mee te doen. De politie kan alleen iets doen als er direct melding wordt gedaan.

Gevolgen/problemen

- Er worden door de meerderheid geen problemen met betrekking tot drugsgebruik genoemd. Wel geeft een respondent aan dat het voor sommige gebruikers 'normaal' is geworden om te gebruiken. Dit gaat om de personen die werken in de horeca. Een andere respondent benoemt overlast door drugsgebruik en drugs dealen zoals ruzies, inbraken en kleine vergrijpen. Hier zou niet voldoende op gehandhaafd worden.

Oorzaken/bevorderende factoren van drugsgebruik

- Een respondent geeft aan dat wanneer men drugs gebruikt dit geen andere reden zal hebben dan redenen voor gebruik aan wal. Maar anderen noemen wel specifieke omstandigheden die voor Ameland gelden.
- Zo noemt een van de respondenten dat er voor de jeugd weinig perspectief is op het eiland met betrekking tot werk en woning. Een andere respondent ontkracht dit.
- Een respondent geeft grote beschikbaarheid van middelen als bevorderende factor voor gebruik aan.
- Tot slot wordt door een respondent de grote horecadichtheid met veel jongeren van 16-28 jaar als bevorderende factor genoemd.

Middelenpreventie op Ameland

Wat wordt er al gedaan?

- Op school (voortgezet onderwijs) wordt er voorlichting over alcohol gegeven aan zowel jongeren als hun ouders. Ook worden er wel eens themadagen georganiseerd met het thema alcohol en/of drugs.
- Jongeren die aan wal naar het voortgezet onderwijs gaan worden vanaf de 3^e klas voorbereid op het wonen en zelfstandig zijn aan wal.
- Vanaf klas 2 komt er een jeugdverpleegkundige naar school. Wanneer kinderen zorgen hebben (ook anders dan middelengebruik) kunnen ze een afspraak met de verpleegkundige maken.
- Er worden vanuit de gemeente mysterie shoppers ingezet voor nalevingsonderzoek op de leeftijdsgrens. Een kanttekening die men hierbij maakte is dat ondernemers in de gaten kunnen hebben dat ze met een mysterie shopper te maken hebben omdat dit vaak jongeren van vaste land zijn en ondernemers de Amerlander jeugd vaak goed (her)kennen. De naleving is volgens de respondent meer dan 80% (zie 'deskresearch' voor de exacte percentages).
- Toch drinken minderjarigen volgens een aantal respondenten wel in bepaalde ondernemingen, via wederverstrekking. Een andere respondent geeft aan dat er ook door het barpersoneel wel eens drank aan minderjarigen wordt verstrekt. "Je kunt er (nachthoreca) heel makkelijk binnenkomen als je geen 18 bent en je krijgt ook makkelijk alcohol mee", aldus een respondent.
- Bij openbare dronkenschap worden jongeren naar bureau HALT doorverwezen en wordt er een Veilig Thuis melding gedaan. Dit gebeurt zo'n vier à vijf keer per jaar.
- Politie gaat af en toe langs de keten om verbinding met de jongeren te houden. Hier worden ze goed ontvangen.
- In de sportkantine mag op zaterdag (dag dat de jeugd speelt) alleen na 20:00 uur alcohol worden geschonken.
- Vanuit de buurtsportcoaches worden veel activiteiten op het gebied van sport en bewegen georganiseerd.
- Met het sportakkoord wordt er ingezet op een gezondheidscampagne waar ook alcohol en drugs een thema in vormen (staat op de planning).

Wat mist er aan middelenpreventie?

- Meerdere respondenten geven aan niet goed te weten wat er op Ameland aan middelenpreventie wordt gedaan.
- Door bijna alle respondenten wordt het missen van een jongerenwerker genoemd. Men ziet graag dat de gemeente een ambulante jongerenwerker aantrekt die tussen de jongeren kan staan en op plekken komt waar jongeren zijn. Ook kan de jongerenwerker naschoolse activiteiten organiseren en met de jongeren in gesprek gaan over het waarom van middelengebruik en de vraag stellen wat de jongeren nodig hebben.
- Handhaving/toezicht, met name in het uitgaansgebied, wordt gemist. Dat geldt zowel voor overlastsituaties als voor naleving van de leeftijdsgrens en voor doorschenken bij dronkenschap in de natte horeca.
- Men vindt dat ouders een grotere rol zouden moeten spelen maar dit lijkt een uitdaging; "Ouders zijn bang om hun kind te isoleren", aldus een respondent. Door de respondenten gehoorde uitspraken van ouders zijn ook: "een drankje kan toch wel, we zijn er zelf bij", "het is hier altijd zo gegaan" en, nadat een kind dronken thuis was gekomen en de ouder het wilde bespreken met andere ouders "ach, dat is toch mooi".
- Sommige respondenten benoemen dat zij een aantal stakeholders missen in de huidige aanpak, zoals de verslavingszorg, de GGD en boa's; "Sinds ik hier woon heb ik pas één keer een boa gezien. Je ziet ze nooit in het uitgaansleven", aldus een respondent.

Ideeën voor alcohol- en drugspreventie van respondenten

- De stakeholders vinden dat er met name voor alcohol moet worden gewerkt aan het versterken van het probleembesef onder inwoners. De norm dat geen alcohol drinken onder de 18 jaar normaal is wordt op dit moment door te weinig Amelanders onderschreven.
- Het is moeilijk maar nodig om ouders te bereiken die het belang van niet drinken onder de 18 jaar nog niet in zien, maar ook moet je inzetten op ouders die er wél al voor open staan.
- Verschillende respondenten geven aan dat het vaak in golfbewegingen over middelenpreventie gaat op Ameland. Ze zouden graag zien dat er minder wordt gepraat en meer actie door wordt ondernomen. Specifiek werden de gemeente en OME-werkgroep genoemd.
- De horeca zou meer moeten doen. Een van de respondenten oppert dat de horeca in hun gebruiksvergunning op kan nemen dat ze na 22:00 geen jongeren onder de 18 jaar binnenlaten. Met de APV is het zelfs mogelijk om jongeren onder de 16 jaar volledig te weren uit de nachthoreca. Verder benoemt deze respondent dat horeca meer samen kan werken door bijvoorbeeld een beveiliging voor meerdere horecagelegenheden aan te stellen.
- Jongeren die aan wal gaan wonen en jongeren die in de horeca gaan werken zouden beter voorbereid moeten worden op de verleidingen van alcohol en drugs. In de horecaopleiding kan dit gekoppeld worden aan beroepshouding.
- Met betrekking tot drugs is het volgens een respondent belangrijk een duidelijke lijn te trekken en door te pakken op handhaving van de drugsoverlast in Nes.
- Het geven van voorlichting aan jongeren en ouders werd door meerdere respondenten benoemd. Hierbij gaven zij aan dat het inzetten van een ervaringsdeskundige zou helpen.
- Flyers verspreiden op de Wagenborg met regels over drinken onder de 18 jaar en aanvullende informatie.
- De buurtsportcoach koppelen aan sociaal domein/cultureel werk.
- Contact zoeken met de jongeren en ze mee laten denken.
- Een half jaar heel streng controleren en beboeten in de horeca.
- Jongeren een alternatief bieden door bijvoorbeeld een plek voor jongeren in te richten waar ze zonder alcohol kunnen ontspannen. Ook werd het idee geopperd om alcoholvrije feesten te organiseren.
- Met betrekking tot drugs wordt handhaving bij drugspanden genoemd.
- Of op de Ameland Academy lesgegeven wordt over middelengebruik in relatie tot de beroepspraktijk (omgaan met verleidingen), is niet bekend bij respondenten maar men lijkt het een goed idee te vinden.
- De drempel voor mensen om hulp te zoeken voor vragen of zorgen over middelengebruik is hoog. Hulpverlening die meer outreachend werkt zou mensen makkelijker kunnen bereiken. Hiermee zijn op een van de andere eilanden goede ervaringen opgedaan.

Wat is de rol van de gemeente?

- De meeste respondenten vinden dat de gemeente een regierol moet nemen en partijen moet samenbrengen.
- Meer actie in gang zetten. Respondenten geven aan dat er veel wordt gepraat maar weinig wordt gedaan.
- De gemeente heeft volgens de respondenten een signalerende functie en moet zorgen dat de juiste mensen op de juiste plek werken.

Hoe zou middelenpreventie georganiseerd moeten worden?

- Preventie fluctueert nu in activiteit; het ligt een poos stil en wordt weer opgepakt. Dit moet meer continu worden opgepakt. Ook wordt er door meerdere respondenten specifiek genoemd dat acties sneller opgepakt moeten worden.
- Er zou breed ingezet moeten worden samen met verschillende partijen zoals politie, school, GGD, GGZ, sociaal domein, horeca, ouders, jongeren, handhaving. De gemeente moet hier de trekker van zijn.
- Handhaving en sociaal domein moeten elkaar meer betrekken. Intern sluit het nu niet goed aan; men weet niet goed wat er bij de ander gebeurt en ze zijn niet bij elkaars overleg betrokken.

2.3 Focusgroepen

Uit de interviews kwam naar voren dat met name alcoholgebruik bij jongeren onder de 18 een probleem is. Drugsgebruik lijkt meer te spelen bij jongeren boven de 18. Er is in de focusgroepen voor gekozen het algemene beeld van alcohol en drugsgebruik te toetsen. In het gedeelte over preventie is er gefocust op het thema alcohol.

Focusgroep met jongeren

Het middelengebruik op Ameland

Het thema middelengebruik is tijdens de focusgroep uitgesplitst in 'alcohol' en 'drugs'. In de beschrijving van de resultaten wordt deze opsplitsing aangehouden. Wanneer we het hebben over 'jongeren' gaat het over jongeren onder de 18.

Alcohol

Algemeen

- 'Alcohol' wordt geassocieerd met positieve termen zoals gezelligheid en feestjes maar ook met negatieve termen zoals kotsen en black out.
- Bijna alle respondenten geven aan dat de meeste jongeren onder de 18 jaar drinken. Eén respondent denkt dat ongeveer de helft van de jongeren onder de 18 jaar drinkt. Ook geven de respondenten aan dat er onder de 18 jaar 'redelijk wat' jongeren dronken zijn.
- De startleeftijd ligt rond de 14 jaar. Rond de 14-15 jaar drinken veel jongeren maar niet iedereen. Vanaf 16-17 jaar drinkt iedereen.
- De mate van drinken verschilt tussen de hiervoor genoemde leeftijdsgroepen. De 14-15-jarigen drinken niet allemaal ieder weekend en drinken het ene weekend minder dan het andere. De 16-17-jarigen en 18-plussers drinken meer. Wanneer de respondenten het hebben over 'weinig' drinken hebben ze het over 2 à 3 drankjes op een avond. Bij veel gaat het over 10 à 12 drankjes. Een van de respondenten geeft aan op een goede avond 30 à 40 euro weg te drinken (à 2,50 per biertje).
- De jongeren drinken met name in de keet (voorzitten en nazitten) en in de horeca.
- Het voorzitten vindt volgens de respondenten plaats op de locatie waar 'ruimte en bier' is. Dit is meestal bij iemand thuis (in de schuur/keet) waar ze plek voor zichzelf hebben (zonder ouders in de ruimte). In de zomer wordt er ook buiten gedronken; op het strand en in De Vleijen. Enkele jongeren drinken ook met hun ouders een drankje op de bank.

Hoe komen ze aan alcohol

- In de horeca komen jongeren onder de 18 jaar met name door wederverstrekking aan drank, al kan een enkeling ook aan de bar een drankje mee krijgen. In de uitgaansgelegenheden wordt vaak gewerkt met 18+ bandjes. Hier kunnen jongeren onder de 18 jaar ook wel eens aan komen.
- In een restaurant kunnen jongeren niet aan drank komen. Daar wordt altijd om legitimatie gevraagd.
- In de keet is het voor jongeren heel makkelijk om aan drank te komen.
- Sommige ouders kopen alcohol voor minderjarige kinderen. Dit kan zijn een kratje voor in de keet of een drankje in de horeca. De respondenten geven aan dat de ene ouder daar makkelijker in is dan de andere, maar de meeste vinden het wel oké als jongeren onder de 18 jaar eens wat drinken "ze zijn zelf ook jong geweest", aldus een respondent over ouders.

Waarom drinken ze?

- De respondenten geven aan dat jongeren vooral drinken omdat hun vrienden ook drinken. Het is afhankelijk van de mensen waarmee je omgaat of je drinkt.
- Wanneer je 'nee' tegen alcohol zegt wordt dit wel geaccepteerd. Ze geven echter wel aan dat sommige jongeren last kunnen hebben van 'passieve groepsdruk' (het gevoel hebben mee te moeten doen zonder dat dit expliciet wordt gezegd en zonder dat alcohol wordt opgedrongen).
- Eén respondent geeft aan dat je ook kunt drinken voor 'je mentale gezondheid' (verdoven van gevoel).

Drugs

Algemeen

- Onder de 18-minners zijn er volgens de respondenten een paar jongeren die drugs gebruiken. Een aantal van de respondenten kent deze jongeren, die ook zouden dealen.
- Drugs worden meestal gebruikt door mensen die in de horeca werken en van vaste wal komen. Een paar respondenten geven aan het aan collega's te zien dat ze hebben gebruikt. Ze zien deze collega's niet gebruiken.
- Er wordt gebruikt bij het kasteeltje in De Vleijen (hier zou één respondent wel eens naalden zien liggen) en in de horeca.
- Er worden wel eens middelen (lijkt vooral om cannabis te gaan) aangeboden door toeristen die ze van eerdere jaren kennen.
- Cannabis wordt door sommige Amelanders die aan wal op school zitten meegenomen.
- De respondenten vinden het dom als anderen gebruiken, maar ze moeten het ook zelf weten.

Alcohol preventie

De invloed/bijdrage van ouders

- De respondenten geven aan dat ouders niet echt afspraken met hun kinderen maken over alcoholgebruik. Veel ouders weten wel dat hun kind drinkt of stellen zelfs ruimte (zoals een schuur/keet) voor 'bijeenkomsten' beschikbaar.
- De respondenten wordt gevraagd of het zou helpen als ouders strenger zijn. Hier wordt verschillend op gereageerd. De een zegt dat ouders niet te streng moeten zijn want "je doet het toch wel en moet het wel eerlijk durven zeggen" ("Je kunt beter eerlijk zijn dan dat ze er via via achter komen of dat je anders dronken in de bosjes ligt"). Anderen zeggen "goed, maar vervelend", "het is begrijpelijk maar niet leuk".
- De respondenten geven aan dat je niet de uitzondering wilt zijn als je ouders wel streng zijn.

- Een andere deelnemer zegt dat je pas gaat drinken als je vrienden drinken. Als ouders strenger zijn en kinderen daardoor minder snel gaan drinken ga je zelf ook minder snel drinken.
- Sommige jongeren geven aan dat ouders hun kind liever thuis met een biertje op de bank hebben dan dronken in de sloot.

Ideeën voor preventie

Er worden verschillende ideeën geopperd die kunnen helpen om drinken te voorkomen/uit te stellen.

- Een (financiële) beloning krijgen als je tot je 18^e niet drinkt.
- De discotheek voor 16+ maken. De respondenten vinden dat 12-14 jaar te jong is om naar de discotheek te gaan. Dit deden ze zelf ook maar vinden ze nu "dom".
- Alternatieven bieden wanneer men vanaf een bepaalde leeftijd de horeca niet in mag of niet in een keet mag zitten: "als alle ouders nee zeggen dan doe je het niet in een huis maar ergens anders".
- Betere handhaving in de horeca.
- Alcoholische drankjes duurder maken dan frisdrank (heeft nu nagenoeg dezelfde prijs).
- Ook zijn er respondenten die aangeven dat het zou helpen als ouders strenger zouden zijn en zouden uitleggen welke sancties bepaald gedrag tot gevolg heeft. Wel zeggen de jongeren dat het niet te streng moet zijn zodat je wel altijd bij je ouders terecht kunt. Anderen hebben het niet over sancties maar vinden dat ouders wel meer kunnen communiceren; zeggen dat als ze gaan drinken, ze het met mate moeten doen en voorzichtig moeten zijn.
- Vanaf 13 jaar moeten jongeren voorlichting krijgen over de risico's van alcoholgebruik. Dat kunnen ouders het beste doen volgens de jongeren.
- Voorlichting op school werkt niet "We weten allemaal wel wat het doet en we drinken niet niet". Les van een externe is volgens de jongeren wel interessanter dan van de eigen docent.
- De gemeente moet jongeren betrekken bij het maken van plannen. De respondenten geven aan dat de maatregelen van de gemeente consequenties voor ze hebben en ze er dus over mee willen praten.

Focusgroep ouders

Alcohol

Algemeen

- Alcohol wordt door de aanwezigen geassocieerd met positieve termen zoals feestjes en gezelligheid en met negatieve termen zoals gevaar, verdriet, pas op en "waren ze maar 18".
- De meerderheid denkt dat de meeste jongeren onder de 18 jaar wel eens drinken. Twee denken dat iedereen onder de 18 jaar (wel eens) drinkt en één denkt dat het om ongeveer de helft van de jongeren onder de 18 jaar gaat.
- Een paar ouders hebben het idee dat er tegenwoordig jonger gedronken wordt dan een aantal jaar geleden. Ook in vergelijking met vroeger toen ze zelf jong waren. Een aantal van hun kinderen begon vanaf 13-14-15 jaar met drinken.
- Tijdens 'pakmaaktijd' (voorbereidingen op Sunneklaas) komen ook kinderen van groep 8 in aanraking met alcohol (gebruik).
- Ze denken dat een 16-jarige tussen de 6-10 drankjes per gelegenheid drinkt. Jongens drinken meer dan meisjes. Naast bier wordt er ook sterke drank gedronken.
- De jongeren zelf lijken het normaal te vinden dat ze drinken. Een van de respondenten geeft aan dat haar kind van onder de 16 jaar 'trots' vertelde dat 'hij geen sterke drank had genomen'.

- Van de jongeren die in Leeuwarden naar school gaan horen ze ook van de 'weekbreek'. Op de woensdag wordt daar de helft van de week gevierd met bier. Ook zeggen ze wel eens "ik ben morgen vrij, dus ik zit aan een biertje". Dat begrijpen de ouders niet.

In het hoogseizoen is het iedere dag zaterdag op het eiland. Er zijn veel festivals, evenementen en feesten waar alcohol geschonken wordt.

Wat vinden jullie ervan als jongeren onder de 18 jaar drinken

- De ouders zijn ervan op de hoogte dat hun minderjarige kinderen drinken. De een heeft hier duidelijk meer moeite mee dan de ander.
- Stelling: 'het is normaal dat jongeren onder de 18 jaar drinken'. Drie ouders gaven aan daar vanaf een bepaalde leeftijd onder de 18 geen problemen mee te hebben. Eén vond dat af en toe een glaasje geen kwaad kon, één vindt het prima als er onder de 18 gedronken wordt en twee zeggen onder de 18 moet niet worden gedronken.

Drugs

Algemeen

- Vijf ouders geven aan dat er een paar jongeren zijn die drugs gebruiken. Eén geeft aan dat niemand drugs gebruikt onder de 18 en één geeft aan dat ongeveer de helft onder de 18 drugs gebruikt.
- Een van de ouders geeft aan te weten dat het drugsgebruik op het eiland hoog is, met name bij horecapersoneel. Ook zou er in (en door) de horeca gedeald worden. De politie kan alleen maar iets met heterdaad.
- Amelandse jongeren komen in aanraking met drugs door toeristen en door het horecapersoneel.
- Een ouder geeft aan overlast te ervaren door drugs dealen in de wijk. Ook hier is al meermaals melding van gemaakt bij de politie maar er wordt naar de mening van de ouder weinig tot niets mee gedaan.
- Een ouder heeft het idee dat de Amelandse jeugd gemiddeld genomen afwijzend tegenover drugsgebruik staat.
- Een respondent geeft aan dat het Wagenborg personeel weet wie dealers zijn. Helaas kan de politie niets met deze kennis. De politie kan alleen handhaven wanneer zij deze personen betrapten op dealen.

Alcohol preventie

Afspraken maken

- Op de vraag of de ouders afspraken maken met hun kinderen over alcohol drinken reageren de meeste dat er geen duidelijke afspraken zijn. Sommige ouders geven wel aan bij hun kind dat ze liever hebben dat er niet wordt gedronken en als er wordt gedronken, dat ze het dan met mate moeten doen. Wel hebben sommige ouders de afspraak dat er thuis niet gedronken mag worden. Anderen vinden het juist prettiger als hun kind thuis drinkt en niet ergens anders. Bij sommige ouders mag er alleen op speciale gelegenheden thuis worden gedronken door minderjarigen.
- De ouders geven aan dat het heel lastig is voor ouders om hun kinderen tot de 18 jaar niet te laten drinken. Er heerst het gevoel dat de jongeren dan wel ergens anders gaan drinken. Ze hebben daarom liever dat het bij hen thuis gebeurt. Ook vinden ze het lastig om de uitzondering te zijn en wél regels te stellen. Ze willen hun kind niet isoleren.

- Een ouder vraagt zich af welke sancties erop gelegd moeten worden wanneer regels worden 'overtreden'. De ouder geeft aan het gevoel meer controle te hebben door het bespreekbaar te maken.
- "Ik ben bang dat als ze nu niets mogen, ze straks van god los gaan".
- Er wordt verteld dat er ouders zijn die drank voor hun eigen, maar ook andermans kinderen halen. Het kan daarbij gaan om kratjes bier voor in de keet. Een ouder geeft aan het vervelend te vinden dat een andere volwassene voor jou bepaalt of je kind wel of niet drinkt.
- Een paar ouders geven aan dat het goed is als de jongeren leren van een slechte ervaring met alcohol.
- De ouders schipperen tussen regels stellen en het gesprek blijven voeren/een open sfeer creëren.

Afspraken tussen ouders

- De indruk wordt gewekt dat ouders onderling niet echt afspraken maken. Ouders praten wel eens over het thema alcohol met elkaar. Een ouder geeft aan soms bij bevriende ouders met oudere kinderen te informeren hoe ze bepaalde zaken aanpakken.

Ideeën voor preventie

- Er wordt opgemerkt dat het drinken in de keten veel goedkoper is dan in de horeca. Er wordt geen concrete actie aan gekoppeld.
- Minderjarigen komen nu gemakkelijk de uitgaansgelegenheden binnen. De ouders geven aan het belangrijk te vinden dat de horeca meewerkt door onder de 18 jaar niemand toe te laten. Ook hun kinderen zelf geven aan het niets te vinden om met 'kinderen' in de discotheek te staan. Dit gaat waarschijnlijk over jongeren onder de 16 jaar. Daarnaast wordt ook genoemd dat boetes hoger mogen voor de horeca wanneer ze jongeren onder de 18 jaar schenken en dat er beter/meer gehandhaafd moet worden.
- Wanneer de horeca voor jongeren onder de 18 jaar niet toegankelijk is moet er wel een alternatief voor ze komen, anders verdwijnen ze in de keet. Bijvoorbeeld hip cultureel sociaal werk. Dit is al eens geprobeerd op te zetten maar er was geen ruimte voor. Wel wordt aangegeven dat jongeren veel al snel kinderachtig vinden. Het zou goed zijn de jeugd mee te laten denken.
- Wanneer het idee voor een jongerenwerker door ons wordt genoemd wordt hier positief op gereageerd. Ze zien iemand die "tussen de jongeren" in kan staan als een goede toevoeging.
- Gericht op ouders wordt er gezegd: ouders op een lijn krijgen (bijvoorbeeld door voorlichting). Er wordt genoemd dat ouders van jongere kinderen al eerder betrokken kunnen worden. Wel wordt er gezegd dat het erg lastig zal zijn om de ouders te veranderen.
- Gericht op jongeren wordt er gezegd dat er eerder ingezet moet worden (vanaf de 12 jaar). Voorlichting over de consequenties van alcoholgebruik (bijvoorbeeld met confronterende beelden of een ervaringsdeskundige) wordt als idee geopperd.
- Een ouder geeft aan dat er al een aantal jaar discussie is over middelenpreventie. Er komt en gaat wat. Er wordt benoemd dat het belangrijk is niet met het vingertje te wijzen naar Ameland ('alle eilanders doen het fout') maar juist samen te werken en bewust te worden dat hoe het nu gaat niet goed is.
- Controle in de keet zou ook kunnen helpen. Dit moet niet gebeuren door de politie maar door ouders die de jongeren goed kennen of door de jongerenwerker.

Wie hebben er een rol

- Alle partijen (gemeente, horeca, verslavingszorg, sport en cultuur, ouders, jongeren, school, politie, handhaving) zouden volgens de ouders een rol moeten spelen bij preventie, waarbij politie, boa/handhaving het vaakst genoemd worden en verslavingszorg het minst vaak.
- Ouders willen graag betrokken worden bij het ontwikkelen van alcoholbeleid, bijvoorbeeld door enquêtes of gesprekken als deze.

3. Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk trekken we per onderzoeksvraag conclusies aan de hand van de deskresearch, de interviews en focusgroepen.

Het bijzondere van de gemeente Ameland is dat het een eiland is en dat brengt voor jongeren mee dat ze opgroeien in bijzondere omstandigheden: een groot deel van het jaar heerst er een vakantiesfeer, de horeca en toeristensector biedt al van jongs af aan werkgelegenheid, er wordt hard gewerkt. Daarnaast zijn er beperkte voorzieningen op het gebied van onderwijs waardoor jongeren al vroeg naar wal gaan en zelfstandig moeten wonen, zonder (ouderlijk) toezicht. Het eiland kent een hechte gemeenschap met als keerzijde een gesloten cultuur waar problemen onder de oppervlakte blijven. Zoals een van de respondenten het mooi verwoordde: "jongeren op Ameland moeten onder flinke druk volwassen worden".

1. Hoe staat het met het alcohol- en drugsgebruik onder 16-18-jarigen op Ameland.

Alcohol

Uit cijfers, gesprekken met stakeholders, ouders en jongeren komt unaniem naar voren komt dat het alcoholgebruik onder jongeren hoog ligt. Zo bleek uit cijfers van de GGD uit 2019 dat van de 12-18-jarigen in de maand voorafgaand aan het onderzoek bijna 40% gedronken had, een kwart meer dan vijf glazen per gelegenheid op had en dat meer dan een op de vijf dronken of aangeschoten is geweest. Uit de beschikbare cijfers kan niet worden opgemaakt op welke leeftijd de meeste kinderen op Ameland beginnen met drinken. Volgens de gesprekspartners begint alcoholgebruik op 13- à 14-jarige leeftijd en neemt dit snel toe tot flinke hoeveelheden onder jongeren van 15, 16 en 17 jaar. Jongeren zeggen te drinken omdat dat is wat iedereen doet. Eén jongere geeft aan dat je ook kunt drinken om problemen te vergeten.

De beschikbaarheid van alcohol is groot op Ameland en voor minderjarigen makkelijk te verkrijgen: via wederverstrekking in de horeca of via ouders en oudere vrienden daarbuiten. De naleving van de alcoholwetgeving door de horeca is op papier in orde, maar uit de gesprekken met professionals, ouders en jongeren blijkt dat er ruimte voor verbetering is.

Het is moeilijk je op Ameland aan de norm te onttrekken dat alcoholgebruik normaal gevonden wordt. Deze norm lijkt zichzelf daardoor in stand te houden want jongeren geven aan beïnvloed te worden door wat anderen doen. Dat geldt op een andere manier ook voor ouders, die hun kind niet de uitzondering willen laten zijn en het alcoholgebruik van hun kind daarom weinig begrenzen. Het lijkt erop dat jongeren en hun ouders weinig praten over alcoholgebruik en nauwelijks afspraken maken. Er is echter ook ruimte voor verandering te beluisteren.

Drugs

Minderjarige scholieren gebruiken volgens de Jeugdgezondheidsmonitor 2019 geen cannabis en volgens de monitor in 2016 gebruikte 5% ooit cannabis en 0% harddrugs. De professionals en de meeste ouders hebben de indruk dat deze cijfers kloppen. Voor zover er drugs door minderjarigen worden gebruikt blijft het in elk geval onder de radar voor volwassenen, al zeggen de jongeren uit de focusgroep wel een paar leeftijdgenoten te kennen die cannabis en ook andere drugs gebruiken. Dit zou vooral in en rond de horeca gebeuren.

Veel respondenten in interviews en focusgroepen benoemen drugsgebruik in en rond de horeca door bepaalde groepen jongvolwassenen (en een enkele minderjarige). Het zou vooral gaan om

horecamedewerkers die van wal komen en tijdelijk op Ameland wonen. Dit verklaart wellicht ook dat het gebruik van drugs niet wordt gezien in de GGD Monitor volwassenen, omdat dit onderzoek alleen Amelanders betreft. Sommige gesprekspartners (professionals en een ouder) opperen dat de horecamedewerkers die van het vaste land komen, soms ook bij dealen betrokken zijn. Volgens de respondenten komen de drugs van wal, via particuliere bootjes en koeriers op de veerdienst. Zowel de professionals als de leden van de focusgroepen geven aan niet precies te weten wat de omvang van het gebruik is en welke middelen gebruikt worden. Ze denken naast cannabis, met name aan 'pillen' en cocaïne. De drugs worden vooral gebruikt in de 'horecahuizen', tijdens het werken in de horeca en mogelijk ook bij het uitgaan en in het buitengebied (het kasteel, De Vleijen).

Hoewel een aantal mensen denkt dat het gebruik in deze groepen flink is, zien de meeste geïnterviewden nauwelijks problemen door drugsgebruik. Een enkele professional en ouder noemt wel de overlast die gebruik en handel geeft in Nes, met name in bepaalde woonbuurten rond 'horecahuizen'. Meldingen die hiervan gedaan worden bij de politie zouden onvoldoende worden opgepakt. Sommigen noemen ook dat een klein deel van de Amelandse jongeren die in contact staan met de groep drugsgebruikers er wellicht door beïnvloed worden.

Algemeen

De belangrijkste locaties of settings van middelengebruik zijn thuis en in de keten (alcohol); horeca (alcohol en mogelijk drugs door onder andere medewerkers van en in enkele ondernemingen); feesten en evenementen (alcohol en bij bepaalde gelegenheden drugs), horecahuizen (alcohol en drugs) en de hangplek in De Vleijen (alcohol en mogelijk drugs).

2. Welke preventieve aanpakken worden er ingezet op Ameland

De verschillende beleidsstukken laten zien dat er in het huidige beleid op Ameland al tal van aanknopingspunten zijn voor preventief alcohol- en drugsbeleid. Zo is er een sportakkoord, is Ameland een JOGG-gemeente en worden elementen uit landelijke aanpakken als NIX18 en de Rookvrije Generatie ingezet. Ook noemen zowel de nota Gezondheidsbeleid 2022-2025 als de Startnotitie Amelandse Aanpak Middelengebruik onder Jongeren het voornemen om te verkennen of het IJslandse preventie model (tegenwoordig OKO - Opgroeien in een Kansrijke Omgeving genoemd) in te zetten is of dat er elementen uit toe te passen zijn.

In de Startnotitie Amelandse Aanpak Middelenpreventie onder Jongeren, wordt verder onder meer gepleit voor de aanstelling van een jongerenwerker, een stevige projectleider, betrokkenheid van de horeca, inzet van handhaving en het maken van een uitvoeringsplan. Door corona is de opvolging hiervan voor een deel blijven liggen al is met de Scanner wel gestart met het in kaart brengen van de actuele situatie. De resultaten van de Scanner kunnen verdere invulling geven aan de aanpak. Van het Preventie- en handavingsplan Alcohol is een nieuwe versie in ontwikkeling die naar verwachting halverwege 2022 gereed is. Samenwerking tussen veiligheid en gezondheid komt nog niet goed van de grond bij de ontwikkeling van dit plan.

Daarnaast zijn er uit de aangeleverde documenten voornemens te halen op het gebied van voorlichting, signaleren van problemen en ondersteuning van ouders bij alcohol- en drugsopvoeding. Hoe het met de uitvoering van deze plannen staat, is niet terug te vinden in de documenten en een aantal professionals zegt ook niet te weten wat er gebeurt aan preventie. Anderen geven aan dat er in het onderwijs enkele preventieve activiteiten plaatsvinden, net als op het gebied van

nalevingsonderzoek. In sportactiviteiten wordt aardig wat geïnvesteerd, met name voor de jongere leeftijdsgroep. Professionals bepleiten meer inbreng van Verslavingszorg Noord Nederland en een grotere betrokkenheid van horeca en ouders. Daarnaast ervaren zij gemis op het gebied van naleving, toezicht en handhaving in het uitgaansgebied en benoemen zij dat een jongerenwerker een verbindende functie zou kunnen hebben. Deze beide laatste punten sluiten aan op de eerdergenoemde aanbevelingen uit de Startnotitie Amelanders Aanpak Middelengebruik onder Jongeren.

Er is een aantal overlegvormen die een rol (kunnen) spelen in de prioritering, voortgangsbewaking en aansturing van de uitvoering van preventieactiviteiten. De Stuurgroep Jeugdbeleid en OME lijken het meest ter zake, al geven professionals aan dat de OME werkgroep focus, sturing en daadkracht mist.

Kortom, een aantal ingrediënten voor stevig preventief middelenbeleid is zeker aanwezig maar vooralsnog versnipperd. Ook zou er volgens de respondenten meer aandacht mogen zijn voor regie door de gemeente, zichtbaarheid, continuïteit en resultaatgerichtheid.

3. Kansen, belemmeringen en draagvlak om middelengebruik te voorkomen en verminderen.

Eigenlijk alle professionals geven aan dat de Amelanders weinig problemen lijken te zien in alcoholgebruik onder jongeren en daarom, in tegenstelling tot de professionals, veranderingen in het beleid waarschijnlijk niet nodig vinden. Onder de ouders zagen we dat deels terug, maar we zagen ook bezorgdheid en daarnaast iets van gelatenheid. Niet alle ouders zijn blij met de situatie maar ze zagen ook niet in hoe zij en andere ouders dat zouden kunnen veranderen. Jongeren daarentegen laten doorschemeren dat ouders best meer kunnen doen dan ze nu doen; strenger kunnen zijn, regels kunnen stellen - als ze maar wel in gesprek blijven en de jongeren altijd bij hun ouders terecht kunnen.

Opvallend is dat er tussen de gesprekspartners veel overeenstemming was over de mogelijkheden voor preventie:

- Einddoelgroepen voor alcoholpreventie op Ameland zijn onder te verdelen in 12- tot 14-jarigen (de leeftijd waarop veel jongeren al beginnen met drinken), 15-18 jaar (de leeftijd waarop jongeren al een 'volwassen' drinkpatroon ontwikkelen), en jongvolwassenen in het algemeen en horecapersoneel in het bijzonder.
- Het versterken van het probleembesef en het ondersteunen van ouders in hun rol bij 'alcoholopvoeding'.
- Met de horeca aan de slag en afspraken maken, bijvoorbeeld over toegangsleeftijden, sluitbiertjes, scholing, toezicht.
- Meer en consequent handhaven, zowel van de alcoholwetgeving als met betrekking tot overlast door drugsgebruik/-dealen en alcoholgebruik.
- Voorlichting gericht op jongeren over de gevaren van alcohol.
- Zorgen voor meer alternatieve vrijetijdsbestedingen zonder alcohol.
- Aanstellen van een jongerenwerker die activiteiten (mee-)organiseert maar ook vinger aan de pols houdt over wat er speelt bij jongeren, die problemen kan signaleren en met jongeren in gesprek kan gaan.
- Continuïteit in beleid. Daarvoor is het nodig dat de gemeente een centrale rol speelt: partijen samenbrengen en regie pakken, signalen oppikken en mensen op juiste plek inzetten.

- Iedereen moet mee kunnen doen aan de ontwikkeling van het beleid. Zowel professionals als ouders als jongeren willen meedenken. Een belangrijk advies van ouders en jongeren: kies een positieve insteek en begin bij jongeren (en hun ouders) die nog niet drinken.

Conclusie

De Scanner bevestigt dat het drugsgebruik onder minderjarigen op Ameland beperkt is. Onder een deel van de jongvolwassenen die in de horeca werken ligt het gebruik hoger, hoewel aard en omvang van gebruik niet precies bekend is. De problemen die men ziet liggen op het gebied van tot (de)overlast in woonbuurten in Nes. De respondenten zien voor wat betreft drugs met name een aanpak voor de horeca(werknemers) als aandachtspunt.

Alcoholgebruik wordt gezien als onderdeel van de Amelandse cultuur. Het gebruik van alcohol is hoog en begint jong.

Veel Amelanders vinden het niet zo'n probleem dat minderjarigen alcohol drinken. Er worden weinig vervelende gevolgen van het gebruik ervaren. Het is echter opvallend dat er zo weinig problemen door alcohol benoemd worden, terwijl er zo stevig gedronken wordt. Of de problemen er echt niet zijn, niet als zodanig herkend worden of niet met ons gedeeld zijn is niet duidelijk. Men acht de kans op verandering in gebruik en alcoholcultuur niet groot. Toch zijn er zeker aanknopingspunten voor verandering gevonden. Er is bij professionals maar ook onder een deel van de ouders en jongeren, draagvlak te vinden voor alcoholpreventie en de eigen bijdrage daaraan. Mogelijk zijn er ook meer specifieke aanknopingspunten voor preventie uit de GGD-cijfers te halen als deze meer uitgesplitst kunnen worden naar kleinere leeftijdsgroepen. Er zijn door de gesprekspartners goede ideeën geopperd over alcohol- en drugspreventie en concrete settings genoemd waar gezamenlijk aan de slag gegaan kan worden. Op basis van beleidsstukken en gesprekken bemerkten we echter ook dat er naast goede ideeën, misverstanden leven over alcoholgebruik en effectieve alcoholpreventie.

Er is kortom breed draagvlak voor een doorstart van preventief middelenbeleid. Belangrijk hierbij is rekening te houden met een aantal randvoorwaarden zoals duidelijke regie, continuïteit, betrokkenheid van alle partijen en een positieve insteek. Concreet zou er volgens de respondenten meer ingezet moeten worden op een gezamenlijk probleembesef, kennis over de risico's van alcohol en drugs en effectieve middelenpreventie, de rol van ouders, de horeca en handhaving van de regelgeving.

4. Aanbevelingen

Een belangrijk uitgangspunt voor effectieve middelenpreventie is dat een aanpak die zich richt *op de omgeving* van jongeren het meest effectief is. Wanneer zowel in de fysieke als in de sociale omgeving van jongeren het gewenste gedrag makkelijk en voor de hand liggend is, bereik je meer dan wanneer je alleen aan jongeren vertelt wat goed voor hun gezondheid is. Dat brengt met zich mee dat om duurzame veranderingen te bereiken een duurzame investering in middelenpreventie nodig is.

Omgevingen die, zo blijkt uit de Scanner, voor Amelanders jeugd belangrijk zijn, betreffen: thuis (ouders, de keet, woonvoorzieningen voor minderjarigen aan wal in verband met het onderwijs), en in en rond de horeca (werk, bijbanen, toerisme, uitgaan, horecaopleiding).

Ameland zelf heeft als omgeving ook een aantal karakteristieken die van invloed zijn op de kansen voor middelenpreventie: het is een hechte gemeenschap waarin het vertrouwd opgroeien is, men elkaar kent en naar elkaar omkijkt, en waar het toerisme en de horeca van jong tot oud zowel werkgelegenheid als vertier bieden. Tegelijkertijd maken deze kenmerken ook dat men verwacht dat het niet makkelijk is anders over dingen te denken, normen te doorbreken en problemen op tafel te krijgen.

Op basis hiervan en op grond van de resultaten van de Scanner formuleren we de volgende aanbevelingen:

1. Investeer in een cultuurverandering, werk samen en neem de regie

De norm dat alcohol normaal is voor minderjarigen is vrij sterk aanwezig op Ameland maar lijkt ook wel aan herziening toe. Het veranderen van de norm begint bij de omgeving van jongeren: de gemeenschap, ouders, en (horeca)professionals.

Onder de geïnterviewde professionals is er een grote bereidheid om stappen te zetten op het gebied van alcoholpreventie. Ook ouders en jongeren willen betrokken worden, al zijn sommigen meer gemotiveerd dan anderen. Wat ontbreekt is een gezamenlijk probleembesef en een gezamenlijk doel. Ook zijn er misverstanden over effectieve preventie en de mate waarin het wel of geen zin heeft om bepaalde aanpakken in te zetten. Het is dan ook raadzaam om te investeren in samenwerking, het versterken van het probleembesef onder de Amelanders en het inrichten van een duurzame gezamenlijke aanpak. Voer als gemeente de regie daarop, betrek lokale partners, zorg in samenwerking met VNN voor goede informatievoorziening over alcohol en over effectieve alcoholpreventie en formuleer met betrokken partners een gezamenlijk doel voor de gewenste veranderingen. Zorg voor zichtbare resultaten op korte en lange termijn en voor continuïteit. Regie door de gemeenten is belangrijk. Men verwacht dat de gemeente deze rol oppakt en daarnaast is de gemeente ook echt in de positie om deze rol te pakken omdat zij de verbinding kan leggen met en tussen de verschillende domeinen die met alcohol- en drugspreventie gemoeid zijn: gezondheid, veiligheid, handhaving, horeca, jeugd et cetera.

Opgroeien in een kansrijke Omgeving

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving ([OKO](#), gebaseerd op het IJslands Preventiemodel) is een primaire preventieaanpak voor het voorkomen van middelengebruik door jongeren en het verbeteren van hun welbevinden. Met deze omgevingsaanpak wordt op basis van de inzet van activiteiten en interventies gewerkt aan het versterken van beschermende- en verminderen van risicofactoren voor middelengebruik door jongeren. Het beleid voor deze activiteiten wordt

gebaseerd op lokale gegevens over jongeren die middels een tweejaarlijkse vragenlijst worden opgehaald. De kracht van de aanpak zit in de combinatie van het inzetten van werkzame elementen:

- Evidence based werken. Beleid vormen op basis van lokale data en het inzetten van effectieve interventies/activiteiten
- Community based werken. Deze aanpak is niet een project van alleen de gemeente, maar een aanpak waarbij de hele gemeenschap wordt betrokken. De gemeente is de kartrekker en werkt samen met lokale partijen die betrokken zijn bij opgroeiende jeugd. Daarmee draagt deze aanpak ook bij aan het in gang zetten van een cultuurverandering.
- Inzetten op verandering in de omgeving. De aanpak richt zich niet direct op de jongeren maar op de omgeving van de jongeren. Er zijn vier domeinen waar OKO zich met name op richt: het gezin, de vrije tijd, school en de peergroep. Binnen deze domeinen zijn de eerder genoemde beschermende en risicofactoren geïdentificeerd waarop ingezet kan worden om verandering teweeg te brengen.

Om als gemeente duurzaam aan de slag te gaan met middelenpreventie is het de moeite waard om samen met lokale partners te verkennen of er draagvlak voor het implementeren van deze aanpak is. Wij adviseren tijdens deze verkenning ook in gesprek te gaan met het landelijke OKO-team van het Trimbos-instituut over de mogelijkheden om al dan niet in samenwerking met andere Waddengemeenten deze aanpak te implementeren.

2. Versterk ouders in hun opvoedrol met betrekking tot alcohol en drugs

Ouders hebben meer invloed op het alcoholgebruik van hun kind dan zij denken. Het past bij de ontwikkelingsfase van tieners dat zij over grenzen gaan en zich niet aan alle afspraken houden, maar dat wil niet zeggen dat het geen zin heeft om als ouder grenzen te stellen. Het lijkt erop dat er ouders zijn die meer willen weten over alcoholopvoeding, vooral de ouders van de kinderen die nog niet drinken. Zij zijn op zoek naar handvatten en willen er ook met andere ouders over van gedachten wisselen.

In de keten op privéterrein, waar vooral veel jongeren tussen de 12 en 16-18 jaar samenkomen, gelden meestal geen afspraken over alcoholgebruik en er is weinig toezicht. Ook ouders die een keet op hun terrein hebben waar minderjarige jongeren samenkomen en daarbij alcohol drinken zouden wellicht geïnteresseerd zijn in het maken van afspraken over alcohol in de keet.

Maak daarom, samen met bijvoorbeeld GGD en/of de preventiedeskundige van de instelling voor verslavingszorg, een plan om ouders te ondersteunen in hun opvoedrol rond alcohol en drugs en betrek ouders hierbij.

3. Ontwikkel een alcohol- en drugsbeleid voor de horeca waarbij preventie en handhaving hand in hand gaan

De horeca is een belangrijke werkgever voor veel Amelandse jeugd; al op jonge leeftijd hebben jongeren bijbanen in de sector en beschikken zij over eigen inkomsten. Het uitgaansleven is daarnaast een belangrijke vrijetijdbesteding voor jongeren, met name voor de 15-16-jarigen en oudere jeugd. Minderjarigen komen zo heel makkelijk in aanraking met alcohol en met volwassen (zware) drinkpatronen. Ook zijn er problemen met drugs (gebruik, dealen) in en rond de horeca, bij (meerderjarige) horecamedewerkers in horecahuizen en het uitgaansgebied in Nes. Hiervoor zijn geen eenvoudige oplossingen maar het lijkt erop dat de noodzaak wordt gevoeld en er bereidheid is hiermee aan de slag te gaan. Met name drinken door de jongste groep minderjarigen tot 16 jaar en de aanpak

van de drugs gerelateerde problemen lijken kansrijk. Wij raden aan samen met de horeca een aanpak in te zetten waarin preventie, toezicht en handhaving hand in hand gaan. Denk bijvoorbeeld aan scholing en training van (aankomend) horecapersoneel in combinatie met een plan van aanpak voor preventieve controles en controles waarbij sancties worden opgelegd bij herhaalde overtreding van de wet- en regelgeving. Bestuurlijk draagvlak is hierbij een voorwaarde. Training voor (aankomend) horecapersoneel zou de volgende elementen kunnen bevatten: de Alcoholwet, het belang van naleving daarvan, een professionele beroepshouding ten opzichte van de verleidingen in de sector. Tot slot kan de rol van de horecaondernemer als werkgever een impuls krijgen door te werken aan ADM-beleid, dat is de ontwikkeling van beleid op het gebied van alcohol, drugs en medicijnen in de onderneming en voor het personeel.

4. Alternatieve vrijetijdsbestedingen en jongerenwerk

Verken, ook samen met jongeren, de mogelijkheden voor alternatieve vrijetijdsbestedingen. Op sportgebied is er vrij veel te doen op Ameland maar er gaan ook stemmen op voor een ontmoetingsplek met andersoortige activiteiten, die het uitgaan kunnen vervangen voor de jeugd tot 14 jaar en voor 15-17-jarigen. Toezicht door professionals of (pedagogisch) getrainde volwassenen vrijwilligers is belangrijk hierbij. Apart aandachtspunt is het aanstellen van een outreachend jongerenwerker of outreachend preventiewerker. Hij of zij kan activiteiten (mee) organiseren maar ook in gesprek gaan met jongeren op deze en andere locaties (keten) waar jongeren samenkomen. Zo kan hij/zij op vragen ingaan en eventueel signalen oppikken van problemen – al dan niet betrekking tot alcohol of drugs - en waar nodig actie ondernemen. Deze outreachend werker kan op deze manier een verbindende rol spelen tussen jongeren, ouders en professionals.

5. Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst interviews

Introductie (3-5 min)

- a) Wie zijn wij
- b) Context en doel interviews
- c) Toestemmingsformulier & Opname
- d) Onderwerpen
 - o Alcohol en drugs gebruik op Ameland
 - o Preventie en aanpak middelengebruik op Ameland
- e) Duur interview, beperkte tijd dus soms afbreken
- f) Nog vragen?

A. Achtergrondvragen (max 5 min)	
Achtergrondinfo respondent	Naam organisatie/instantie
	Functie
	Hoe lang in deze functie
Link jongeren	Hoe komt de respondent in contact met jongeren? In welke situaties?
	Hoe komt de respondent in contact met jongeren die alcohol drinken/middelen gebruiken?

B. Alcohol en drugs gebruik op Ameland (15 min)	
Wat weet u (uit eigen ervaring/observaties/onderzoek/registraties) van alcohol- en drugs gebruik onder jongeren op Ameland?	
Algemeen beeld	Heeft u goed beeld van het middelengebruik op Ameland?
	Hoe ziet het middelengebruik op Ameland er uit?
	Is dat eigen observatie of info via via?
	Welke middelen worden er gebruikt
Drugsproblematiek	Welke drugs worden er op Ameland gebruikt?
	Zijn er drugsproblemen op Ameland
	Zo ja, welke drugs zorgen voor de grootste/meeste problemen?
	Zijn er specifieke gebruikers te identificeren? Wat zijn verschillen in gebruik tussen deze groepen
	In welke setting wordt er (het meest) gebruikt?
	Welke problemen zijn er? Waar zit uw grootste zorg?
	Hoe verklaart u het feit dat er volgens de GDD monitor geen harddrugsgebruik is op Ameland (2016) terwijl het gemiddelde op de Waddeneilanden meer is dan op het vaste land (11% vs. 4%).
	Wat zijn volgens u de oorzaken/bevorderende factoren voor drugs gebruik?
	Wat zijn volgens u beschermende factoren waardoor het gebruik voorkomen/verminderd kan worden?
Alcoholproblematiek	Zijn er alcoholproblemen op Ameland?
	In welke mate wordt er alcohol gebruikt?
	Zijn er specifieke drinkers te identificeren?
	In welke setting wordt er (het meest) gedronken?
	Welke problemen zijn er? Waar zit uw grootste zorg

	Wat zijn volgens u de oorzaken/bevorderende factoren voor alcohol gebruik?
	Wat zijn volgens u beschermende factoren waardoor het gebruik voorkomen/verminderd kan worden?
Cijfers	Bent u in bezit van registraties, cijfers over alcohol-/drugsgebruik en problematiek/overlast anders, dan wij al hebben?

Preventie en aanpak van (riskant) alcohol en drugs gebruik (25 min)	
Hoe ziet alcohol- en drugspreventie er op Ameland uit en wat zou het doel van middelenpreventie moeten zijn?	
Algemeen	Op welke manier wordt er aan middelenpreventie gedaan op Ameland? Wat werkt wel en wat werkte niet? (voorbeelden: Voorlichting Deskundigheidsbevordering professionals Signaleren van problemen in een vroeg stadium en begeleiden of verwijzen (verwijsindex risicojongeren? – zie nota jeugdbeleid) Regelgeving (huisregels en APV) Toezicht (formeel/informeel) Handhaving Omgevingsaanpak
	Welke positieve elementen die er al zijn kunnen worden ingezet?
	Kunt u een aantal andere concrete acties noemen die volgens u leiden tot een vermindering van problemen als gevolg van drugs- en of alcoholgebruik?
	Wat zou volgens u als eerste moeten gebeuren? Noem drie speerpunten
Uw organisatie/instantie	Wat is de rol van uw eigen organisatie in middelenpreventie?
	Wat zou uw organisatie meer kunnen doen?
	Wat is daarvoor nodig?
Andere partijen	Voor welke andere partijen ziet u een rol? Welke partijen moeten volgens u betrokken worden bij de oplossing Preventie Signaleren van problemen Verwijzing (Behandeling) Toezicht en handhaving
	Wat zouden zij anders/beter/meer kunnen doen? Waar moeten ze vooral mee doorgaan?
	Wie heeft er volgens u goede ideeën over drugspreventie? Met andere woorden, met wie moeten we zeker nog gaan praten?
Gerichte Ameland preventie	Ameland kent een aantal kenmerken die mogelijk het middelengebruik en preventie beïnvloeden: toerisme, jong naar school aan wal/op kamers, isolement, eilandcultuur, jong aan het werk in de horeca. Hoe moeten we hiermee omgaan? Welke preventieve acties kunnen we hier op richten en hoe?
	Laaghangend fruit?
	Welke aanpak zou u in willen zetten? (IJsland?)
	Is er draagvlak om een dergelijke aanpak in te zetten? Zo niet, wat moet er gebeuren?

Samenwerking (5 -10 min)	
Uw organisatie/instantie	Hoe zou het lokale preventiebeleid georganiseerd moeten worden? Wie is er verantwoordelijk, hoe wordt de voortgang bewaard en hoe evalueer je?
	Kunnen bestaande samenwerkingsstructuren/-overleggen hier een rol in spelen? Met wie/welke andere partijen werkt u/uw organisatie samen? Hoe loopt dat?

	Met wie zou u meer of anders willen samenwerken?
Gemeente	Wat is volgens u de rol van de gemeente?

OKO	
	Heeft u wel eens over de IJslandse preventiemethode gehoord?
	Is de IJslandse aanpak haalbaar (aan het eind pas naar vragen)
	Is er naar uw idee voldoende draagvlak voor een aanpak? Zo nee: wat moet gebeuren?

Afsluiting (3 min)	
Vragen	Nog iets waarnaar we niet gevraagd hebben? Nog terugkomen op iets?
Afronding	Bedankt
	Hoe verder
	Planning en terugkoppeling
	Nog vragen

Bijlage 2: Topiclijst focusgroep jongeren

Alle gekleurde vragen zijn met een mentimeter gesteld.

Doel gesprek uitleggen:

- Dit is een gesprek met jongeren tussen de 16 en 18 jaar uit de gemeente Ameland.
- Het gesprek gaat over alcohol en drugsgebruik op Ameland, dus niet over wat je zelf drinkt (of aan drugs gebruikt).
- Ook willen we het met jullie hebben over of er in de gemeente iets gedaan zou moeten worden om alcohol gebruik onder de 18 te verminderen/te voorkomen.
- Het gesprek is onderdeel van een serie gesprekken met professionals zoals buurtsportcoaches, zorg, handhaving en ouders. We maken een verslag (geanonimiseerd) met aanbevelingen voor de gemeente. Dat stond ook in het toestemmingsformulier. En ook dat we opnemen, alleen voor onszelf – om uit te werken.
- Check of iedereen heeft getekend en ingeleverd/ evt. exemplaar en pen geven.

Praktisch:

- Het gesprek duurt 1,5 / 2 uur, uiterlijk 19 uur zijn we klaar.
- Er zijn geen goede of foute antwoorden. Je kunt gewoon vertellen hoe je ergens tegenaan kijkt of hoe je over iets denkt. We horen graag je ervaringen en ideeën.
- We spreken graag met je af dat de informatie die hier verteld wordt, binnen deze groep blijft, zodat iedereen zich vrij voelt zijn mening te geven.
- Het is belangrijk om elkaar uit te laten spreken. Als je iets wilt zeggen, wacht even tot de vorige die aan het woord is klaar is of steek je hand op.
- Alle ervaringen, meningen en ideeën zijn even belangrijk. jullie hoeven het niet met elkaar eens te worden.
- Soms gespreksonderwerp afsluiten terwijl we nog niet uitgepraat zijn. I.v.m. tijd/andere onderwerpen
- Het verslag wordt anoniem verwerkt voor het plan.
- Welke vragen hebben jullie nog voordat we beginnen?
- We hebben drie onderwerpen.
- We starten vragen met een vraag/aantal vragen via mentimeter. Dus telefoon bij de hand.

Voorstellen deelnemers & inleidende vraag

Wie ben je (naam , leeftijd, opleiding of werkkring)

Wat is je favoriete plek op het eiland.

1. Kennis over het middelengebruik op Ameland – 25 minuten

Als eerste willen we het met jullie hebben over het alcoholgebruik op Ameland. De eerste vraag/vragen van de mentimeter gaat/n daarover.

Wat komt er in je op wanneer je aan Alcohol denkt?

- NB meer antwoorden mogelijk dus je hoeft niet te kiezen. denk ruim
- Vragen om toelichting
- Valt jullie iets op?
- Valt ons iets op?
- Samenvatten

Hoe is het alcoholgebruik onder jongeren van 18- op Ameland?

- Reacties of toelichting vragen.
- Vanaf welke leeftijd drinken de meeste jongeren?
- Hoeveel en hoe vaak wordt er gedronken?
- Waar wordt er meestal gedronken?
- Samenvatten

Hoe makkelijk of moeilijk is het om alcohol te krijgen? (deze evt. zonder menti)

- Reacties of toelichting vragen.
- *Wat vinden de volwassenen op Ameland van jongeren die alcohol drinken?*
- *Weten de ouders dat hun kinderen drinken en maken ze daar thuis afspraken over?*
- Hoe is dat in schuren en keten?
- Hoe is dat in de horeca?
- Samenvatten

Wat vind je ervan dat jongeren onder de 18 alcohol drinken?

- Reacties of toelichting vragen.
- Is het makkelijk om 'nee' te zeggen/niet te drinken?
- Maak je je wel eens zorgen over iemand in je vriendengroep/die je kent?
- Zijn er in jouw ogen nadelen ... / Welke nadelen zouden jongeren kunnen ervaren in het drinken van alcohol onder de 18? Wat zie je om je heen?
- Heb je jongeren broers/zussen? Hoe zou je het vinden wanneer zij drinken? Wat zou jij met hen afspreken?
- Samenvatten.

Wat komt er in je op wanneer je aan drugs denkt? (Deze evt. overslaan)

- Vragen om toelichting
- Valt jullie iets op?
- Valt ons iets op?
- Samenvatten

Hoe is het drugsgebruik onder jongeren van 18- op Ameland?

- Reacties of toelichting vragen.
- Welke middelen worden er gebruikt?
- Waar wordt er gebruikt?
- Zijn er ook problemen door gebruik?
- Boven de 18?
- Samenvatten

Wat vind je ervan als jongeren onder de 18 drugs gebruiken? (Deze evt. overslaan)

- Reacties of toelichting vragen.

2. Mogelijkheden en behoefte op het gebied van preventie – 20 minuten

Hoe komt het denk je dat jongeren onder de 18 beginnen met alcohol drinken?

- Vragen om toelichting
- Valt jullie iets op?
- Valt ons iets op?
- Denken jullie dat alle jongeren die drinken dat ook echt willen?
- Samenvatten

Wat zou jongeren helpen om niet of na de 18 jaar te beginnen met drinken?

- Reactie/toelichting vragen
- Vinden jullie het belangrijk eigenlijk?
- Welke maatregelen moeten volgens jou genomen worden?
- NB Let op vrijetijdsbesteding: is er genoeg andere dingen te doen?
- Jongerenwerker?
- Stel jij of iemand die je kent heeft een problemen door drank of drugs, kan die dan makkelijk hulp krijgen, of er met iemand over praten?
- Wat moet als eerste gebeuren?
- We kwamen iets opvallends tegen in alle gesprekken: het lijkt erop dat de meeste mensen op Ameland eigenlijk geen problemen zien of ervaren met alcohol. Of het in elk geval niet nodig vinden iets te veranderen.
- Heb je een idee hoe dat komt?
- Hebben jullie ideeën hoe dat veranderd kan worden?

3. Eigen bijdrage aan preventie? – 10 minuten

- Moet de gemeente jongeren betrekken bij alcohol- en drugspreventie?
- Hoe kunnen ze dat het beste doen?

Hoe vonden jullie het?

- laatste check toestemmingsformulieren
- planning begin juni
- bedanken
- beloning

Bijlage 3: Topiclijst focusgroep ouders

Gekleurde vragen zijn gesteld met de mentimeter

Doel gesprek uitleggen:

- Dit is een gesprek met ouders van kinderen tussen de 16 en 18 uit de gemeente Ameland.
- Het gesprek gaat over alcohol en drugsgebruik onder jongeren op Ameland, dus niet over je eigen gebruik of dat van je kind.
- Ook willen we het met jullie hebben over of er in de gemeente iets gedaan zou moeten worden om alcohol gebruik onder de 18 te verminderen/te voorkomen.
- Het gesprek is onderdeel van een serie gesprekken met professionals zoals buurtsportcoaches, zorg, handhaving en ouders. We maken een verslag (geanonimiseerd) met aanbevelingen voor de gemeente. Dat stond ook in het toestemmingsformulier. En ook dat we opnemen, alleen voor onszelf – om uit te werken.
- Check of iedereen heeft getekend en ingeleverd/ evt. exemplaar en pen geven.

Praktisch:

- Het gesprek duurt 1,5 / 2 uur, uiterlijk 21:45 uur zijn we klaar.
- Er zijn geen goede of foute antwoorden. Je kunt gewoon vertellen hoe je ergens tegenaan kijkt of hoe je over iets denkt. We horen graag je ervaringen en ideeën.
- We spreken graag met je af dat de informatie die hier verteld wordt, binnen deze groep blijft, zodat iedereen zich vrij voelt zijn mening te geven.
- Het is belangrijk om elkaar uit te laten spreken.
- Als je iets wilt zeggen, wacht even tot de vorige die aan het woord is klaar is of steek je hand op.
- Alle ervaringen, meningen en ideeën zijn even belangrijk. jullie hoeven het niet met elkaar eens te worden.
- Soms sluiten we een onderwerp af terwijl we er nog niet over zijn uitgepraat. Is vanwege tijd/andere onderwerpen.
- Het verslag wordt anoniem verwerkt voor het plan.
- Welke vragen hebben jullie nog voordat we beginnen?
- We hebben drie onderwerpen. We starten vragen meestal met een vraag via mentimeter. Dus telefoon bij de hand.

Voorstellen deelnemers & inleidende vraag

- Wie ben je (naam , leeftijd, opleiding of werkkring)
- Hoeveel kinderen heb je en van welke leeftijd? Gaan ze aan wal naar school?

1. Kennis over het middelengebruik op Ameland – 20 minuten

Als eerste willen we het met jullie hebben over het alcoholgebruik op Ameland. De eerste vraag van de mentimeter gaat daarover.

Wat komt er in je op wanneer je aan Alcohol denkt?

- Vragen om toelichting
- Valt jullie iets op?
- Valt ons iets op?
- Samenvatten

Stelling: Het is normaal dat jongeren onder de 18 drinken

- Vragen om reacties of toelichting

- Vanaf welke leeftijd vinden jullie het normaal om te drinken, dronken te zijn, regelmatig dronken te zijn?
- Hoe kijken jullie naar Nix18?

Hoe is het alcoholgebruik onder jongeren van 18- op Ameland?

- Vragen om reacties of toelichting
- Vanaf welke leeftijd drinken de meeste jongeren?
- Hoeveel en hoe vaak wordt er gedronken?
- Waar wordt er meestal gedronken?
- Samenvatten

Hoe komen jongeren onder de 18 aan alcohol? (deze vraag evt. zonder menti)

- Vragen om reactie of toelichting
- Is het makkelijk om aan alcohol te komen voor jongeren onder 18?
- Wat vindt u daarvan?
- Zou u het prettiger vinden als dat lastiger was?
- Denkt u dat jongeren zouden willen dat het lastiger was?
- Samenvatten

Maken ouders afspraken over of/hoeveel jongeren onder de 18 mogen drinken? (deze vraag evt. zonder menti)

- Vragen om reactie of toelichting
- Waarom wel niet
- Wanneer wel/niet?
- Gaat het gesprek tussen ouders onderling weleens over het alcoholgebruik van de kinderen?
- Samenvatten

Denk je dat het schadelijk is als 18- drinkt?

- Reactie of toelichting vragen
- Zijn er problemen door alcoholgebruik 18-? 18+)
- Welke nadelen zouden jongeren kunnen ervaren in het drinken van alcohol onder de 18?
- Samenvatten

Hoe is het drugsgebruik onder jongeren van 18- op Ameland?

- Reacties of toelichting vragen.
- Welke middelen worden er gebruikt?
- Waar wordt er gebruikt?
- Zijn er ook problemen door gebruik?
- Boven de 18?
- Samenvatten

2. Mogelijkheden en behoefte op het gebied van preventie – 20 minuten

Als eerste een inleidende vraag: de gemeente maakt plannen met samenwerkingspartners m.b.t. alcohol en drugspreventie.

- Onderschrijf je dat?
- Denk je dat er draagvlak voor is?
- Is er iets dat je zou willen veranderen aan het alcoholgebruik door minderjarigen op Ameland?
- Zo ja wat?
- Samenvatten

Wie hebben er volgens jou een rol in alcoholpreventie?

- Vragen om reactie of toelichting
- Zijn er nog andere partijen die een rol kunnen spelen?
- Weet je wat er al gedaan wordt?
- Samenvatten

Wat zou kunnen helpen om het alcoholgebruik onder de 18 uit te stellen/te verminderen

- Vragen om reactie of toelichting
- Welke maatregelen moeten volgens jou genomen worden?
- (Denk aan toezicht, horeca, onderwijs, jongerenwerk, hulpverlening, opvoeding)
- Aanstellen jongerenwerker?
- Stel jij of iemand die je kent heeft vragen of zorgen over zijn alcoholgebruik. Is dan duidelijk waar hij terecht kan? Is het makkelijk er over te praten?
- Wat hebben ouders nodig om alcoholgebruik bij hun kinderen uit te stellen?
- Samenvatten

3. Eigen bijdrage aan preventie? – 20 minuten

Denk je dat je als ouder invloed hebt op het drinkgedrag van je kind?

- Wat zou jou helpen om drinken onder de 18 tegen te gaan
- Heb je ideeën voor activiteiten voor ouders?
- Waarmee moeten we rekening mee houden in de uitvoering?

Uit gesprekken met professionals kregen we de indruk dat het heel lastig is om op Ameland de handen op elkaar te krijgen voor alcoholpreventie onder de 18.

- Herken je dat?
- Wat zou er moeten gebeuren om dat te veranderen, om mensen te motiveren?

Op welke manier kunnen we ouders betrekken in de uitvoering van het plan?

- Hoe kunnen we ouders betrekken en op de hoogte houden?
- Bent u bereid om daar zelf een bijdrage aan te leveren? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?

Hoe vonden jullie het?

- laatste check toestemmingsformulieren
- planning begin juni
- bedanken
- beloning

Reservevraag

Als u het voor het zeggen had bij de gemeente wat gaat u dan doen voor jongeren onder de 18? (algemeen en om jongeren onder 18 geen alcohol en drugs te laten gebruiken?) Wat is uw advies?

- Heeft u ideeën voor activiteiten?
- Waarmee moet men rekening mee houden in de uitvoering?
- Met wie moet worden samengewerkt?